

REPERE CONCEPTUALE PRIVIND AMENINȚAREA ȘI AGRESIUNEA AERIANĂ ASUPRA TRUPELOR ȘI A OBIECTIVELOR TERESTRE

CONCEPTUAL REFERENCES CONCERNING AERIAL THREATS AND AGGRESSIONS UPON GROUND TROOPS AND TARGETS

Col.drd. Ioan MUNTEANU*

La începutul secolului XXI, forțele aeriene/aerospaciale au fost recunoscute ca fiind cele mai importante structuri ale puterii militare statale sau aliate, deoarece acestea au posibilitatea să distrugă potențialul militar al adversarilor înainte ca forțele navale/terestre proprii să intre în dispozitivul strategic. Acest mod de abordare a dinamicii operației întrunită va facilita obținerea victoriei cu pierderi minime pentru trupele proprii aliate/de coaliție. În acest articol voi prezenta câteva repere conceptuale privind amenințarea și agresiunea aeriană asupra trupelor și a obiectivelor din zona de responsabilitate a forțelor terestre.

At the beginning of the 21st century, cosmic/air forces were admitted as being the most significant structures of state or allied military power, as they can destroy the military potential of the opponent before their own Navy /land forces entered the strategic disposal. This kind of approach in the dynamics of joint operations will facilitate achieving victory with minimal losses of own allied troops / coalition troops. This article will present some conceptual guidelines over the aerial threats and aggressions for troops and targets from ground forces area of responsibility.

Cuvinte-cheie: tehnologii de vârf; putere militară; amenințare aeriană; agresiune aeriană; forță armată; forțe cosmice; forță aerospacială; lovituri chirurgicale; pierderi colaterale.

Keywords: high-tech; military power; aerial threat; aerial assault; armed forces; cosmic forces; surgical strikes; collateral damage.

Din analiza fenomenului militar contemporan se poate constata o amplificare continuă a amplitudinii și importanței dimensiunii aero-spațiale a acțiunilor militare. Astfel, rolul mijloacelor aeriene și al celor de apărare antirachetă a devenit unul esențial în războiul modern contemporan. Acest rol rezultă, în special, din capacitatea și posibilitățile de luptă ale forțelor aeriene de a ataca rapid și prin surprindere obiectivele vitale ale inamicului. Eficiența acestor operații se vor reflecta în diminuarea capacității de reacție a adversarului, precum și în slaba coerența a acțiunilor de răspuns a acestuia, pentru o perioadă destul de lungă.

Capacitatea și puterea de luptă a oricărei armate este rezultatul firesc al dezvoltării științei

și tehnologiei, precum și al nivelului atins de revoluția tehnologică militară contemporană. Astfel, tehnologiile de vârf au amplificat performanțele sistemelor aeriene de cercetare și lovire din aer, care au depășit în mod real stadiul de elemente de sprijin ale celorlalte categorii și structuri de forțe ale armatei, devenind elemente decisive ale dispozitivului operativ¹ și o prezență indispensabilă, obligatorie în orice confruntare militară de amploare.

Nivelul realizărilor tehnologice militare ultraperformante au facilitat dezvoltarea teoriei „loviturilor chirurgicale”², care a consacrat executarea atacurilor din aer numai asupra obiectivelor specifice sistemului puterii militare a adversarului, în scopul evitării „pierderilor colaterale”³ în rândul necombatantilor. Această restricție a devenit posibilă numai datorită aplicării, în ritm susținut, a unor tehnologii militare de vârf

*Regimentul 50 Rachete Antiaeriene
„Andrei Mureșianu”, Cluj-Napoca
e-mail: mioan2005@yahoo.com

în dezvoltarea unor sisteme de arme compatibile câmpului de luptă modern care au permis executarea din aer a unor lovituri tot mai precise.

Cu privire la studiul conflictelor de interes pentru opinia publică mondială, la începutul anului 1991, Institutul Național de Studii Strategice din Londra a publicat un raport destul de amplu și instructiv. S-a insistat pe necesitatea recurgerii masive la aviația de vânătoare și la loviturile precise ale acesteia. Ca armă preferată a marilor puteri, aviația trebuie să reducă la maximum pierderile umane, iar „riscul zero” trebuie să devină noul credo al tuturor statelor majore implicate în pregătirea și desfășurarea operațiilor aeriene ofensive. Chiar dacă uneori limitele tehnologice își spun cuvântul, per total această strategie trebuie să fie inovatoare și eficientă, urmărind îndeplinirea scopurilor politice determinante.

Această platformă colaborativă de planificare și desfășurare a operațiilor în mediul operațional contemporan a determinat conducerile politico-militare ale majorității statelor lumii (mai ales cele dezvoltate tehnologic) să acorde o importanță mai mare potențialului de luptă al forțelor aeriene și aerospaciale. Eforturile acestora s-au concentrat pe înzestrarea cu mijloace aeriene moderne și pregătirea structurilor aer-sol, concomitent cu modernizarea și dezvoltarea sistemelor de foc antiaerian destinate apărării împotriva atacurilor executate din spațiul aerospacial. Pe baza acestor concepte (platformă de planificare colaborativă, tehnologii aero-spațiale și sisteme de arme-contra arme) s-au dezvoltat noțiunile de potențial aerian, amenințare aeriană și agresiune aeriană.

Detalii conceptuale privind amenințarea și agresiunea aeriană

Amenințarea militară este un concept care se analizează pornind de la sintagma care implică acțiunea/operația de *amenințare cu forța* specifică mediului operațional militar. Această acțiune se realizează de către forțe specializate, pregătite în acest sens și presupune „săvârșirea de către un stat sau mai multe state a unor acte politice, economice, militare sau de altă natură, cu scopul de-a impune unui stat sau grup de state să renunțe la deplina exercitare a drepturilor și atributelor suverane, fiind o acțiune contrară principiilor specifice raporturilor între state.”⁴ Acest concept are ramificații în diverse medii generând o serie de alte tipuri de amenințări,

cum ar fi: amenințarea economică, amenințarea informațională, amenințarea politică, amenințarea teroristă, amenințarea militară etc.

Dacă analizăm amenințarea militară putem constata că aceasta include atât intențiile ofensive/agresive, cât și măsurile sau acțiunile militare specifice care se pot executa de către un stat agresor sau un grup de state aliate (în coaliție), în scopul determinării sau impunerii altui stat sau a altor grupuri de state să cedeze o parte dintre atribuțiile suverane sau să renunțe la unele libertăți și drepturi democratice.

Amenințarea militară se poate manifesta printr-o stare latentă, fiind determinată de nivelul potențialului de război sau a resurselor disponibile care pot fi utilizate pentru impunerea unor scopuri politice determinante. Această atitudine se poate manifesta printr-o stare activă de intimidare a adversarului, determinată de posibilitatea întrebuițării vectorilor puterii militare (potențialului militar), demonstrând astfel că, întrebuițând forțele armate, scopurile politico-militare legate de problemele aflate în litigiu pot fi atinse. Mai mult, prin intensificarea mediatizării amenințării militare (prin operații specifice „războiului mediativ”), intențiile agresive pot fi extinse cu toate categoriile de forțe ale armatei (terestre, aeriene/aerospaciale, maritime/ fluviale) și în toate mediile.

Componenta principală a amenințării militare este dată de amenințarea aeriană/aerospacială (componenta verticală a războiului modern). Aceasta reprezintă un vector de care potențează sursele de pericol sau riscurile la adresa suveranității și siguranței statelor, în spațiul aerian al zonei de responsabilitate, precum și a unele constrângeri ce se pot manifesta din spațiul aerospacial, la adresa securității și stabilității lor (avem în vedere formele de conștientizare ale unui stat a intenției de întrebuițare a vectorilor potențialului de război de către un alt stat).

De regulă, prin *potențial aerospacial*, se poate defini capacitatea unui stat sau a unei coaliții de a-și impune și exercita voința agresivă în spațiul aerian și cosmic, iar puterea aeriană sau *potențialul aerian* se referă la capacitățile unei țări sau ale unei coaliții, neînzestrate cu mijloace cosmice, de a-și impune voința numai în zona spațiului aerian. Aceste concepte au extinderi firești asupra unor domenii vaste din mediul informațional și cel social-economic și pot crea o imagine reală a

posibilităților unor state de generare, regenerare și menținere, la o capacitate optimă de luptă, a unei forțe aeriene sau aerospațiale credibile.

În concepția unor teoreticieni militari străini, amenințarea aerospațială/aeriană reprezintă „totalitatea mijloacelor de lovire din aer (aerospațiale) a obiectivelor terestre ale adversarului, în scopul distrugerii sau neutralizării lor.”²⁵ După unii autori români, conceptul de amenințare aeriană reprezintă „totalitatea mijloacelor și acțiunilor structurilor de forțe aeriene pentru cercetarea și lovirea din aer a obiectivelor terestre sau maritime ale adversarului în scopul descoperirii, distrugerii sau neutralizării lor.”²⁶ Din ambele definiții rezultă că termenul „acțiune” este legat de comportamentul unor structuri de forțe într-un conflict militar, în derulare într-o anumită zonă de operații. Mai mult, dacă analizăm semantica conceptului „amenințare aeriană”²⁷ și plecând de la faptul că, în mediul operațional contemporan, se dorește tranșarea situației conflictuale numai prin întrebuințarea forțelor aerospațiale/aeriene (vezi conflictul din Serbia, 1999), trebuie să fim de acord și cu următoarea definiție: „Amenințarea aeriană/aerospațială reprezintă existența (dobândirea) potențialului de acțiune aeriană/aerospațială, care, prin intenție și fără a fi întrebuințată efectiv, poate determina atingerea scopurilor politice, precum și funcția potențialului aerian/aerospațial, care, prin acțiuni demonstrative, de intimidare sau de constrângere, poate duce la impunerea scopurilor politico-militare.”²⁸ Astfel, se poate înțelege că voința politico-militară a unui stat sau a unei coaliții se poate impune prin posibilele acțiuni aerospațiale/aeriene de prezentare a potențialului agresiv, de manifestare a puterii și a intențiile sale (în special, prin acțiuni de cercetare, de desant aerian și sprijin nemijlocit al forțelor terestre și navale, în cadrul unor aplicații complexe, la limita granițelor naționale). Inevitabil, eșecul amenințării militare poate să ducă chiar la agresiunea armată⁹.

Agresiunea armată, similar cu amenințarea, are mai multe manifestări sau implicații. Din cele mai vechi timpuri, agresiunea armată a determinat începutul războiului, fiind o formă violentă de manifestare a oricărui conflict militar. Prevederile normelor specifice de drept internațional stabilesc faptul că agresiunea armată poate fi săvârșită prin surprindere (fără o declarație de război) sau în urma unei declarații de război. În mod obligatoriu, orice agresiune presupune, existența unui agresor

- „stat care exercită cel dintâi forța armată sau ostilitățile efective armate, ceea ce constituie fapte materiale directe și manifeste îndreptate împotriva unui alt stat.”¹⁰ În funcție de acestea se pot deosebi următoarele tipuri de agresiuni: agresiunea aeriană, agresiunea terestră, agresiunea fluvială sau maritimă. Se constată că acești termeni pot fi determinați în funcție de mediile specifice unde se desfășoară agresiunea și de structura de forțe sau de categoriile de forțe armate (terestre, aeriene, navale) care o desfășoară.

Agresiunea armată se manifestă prin „folosirea forței armate de către un stat sau grup de state împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite.”¹¹ În ultimul timp, agresiunea a dobândit moduri de manifestare diferite care depind, în general, de domeniile capabilităților ce asigură sau determină puterea statului respectiv. Astfel, întâlnim termeni precum: agresiune psihologică, agresiune politico-diplomatică, agresiune informațională, agresiune economică, agresiune armată etc.

Dacă avem în vedere definiția amenințării aerospațiale/aeriene acceptată mai sus, putem fi de acord și cu definiția agresiunii aerospațiale/aeriană care „reprezintă punerea în practică a amenințării aeriene/aerospațiale prin întrebuințarea efectivă a potențialului aerian/aerospațial de către un stat sau grup de state în spațiul aerian al altui stat sau grup de state, pentru atingerea scopurilor politico-militare propuse, împotriva suveranității, integrității teritoriale și independenței politice.”¹² În concluzie, agresiunea aerospațială presupune materializarea amenințării aeriene prin utilizarea puterii aeriene.

Defășurarea agresiunii aeriene/aerospațiale se realizează prin planificarea mai multor acțiuni, astfel: acțiuni de cercetare aeriană, acțiuni de lovire, acțiuni de război electronic, acțiuni de transport aerian etc. Pentru executarea acestor acțiuni sunt necesare structuri de forțe aerospațiale sau aeriene, care pot fi structurate astfel¹³:

- *forțe cosmice*: complexe orbitale, sateliții de navigație și comunicații, sateliții de cercetare radioelectronică și foto, platformele și navele spațiale etc.;
- *forțe aerospațiale*: sisteme de cercetare și conducere strategică de tipul „AWACS”, punctele de comandă aeriene, aviația de cercetare strategică, aviația de război

electronic, aviația de bombardament strategic, rachete balistice intercontinentale pe submarine sau cu baza la sol, aviația de transport și realimentare în aer etc.;

- *forțe aeriene tactice* din compunerea categoriilor de forțe:
 - aviația tactică din compunerea forțelor aeriene: sisteme de cercetare și lovire de înaltă precizie, aviația de cercetare tactică, aviația de vânătoare-bombardament, aviația de vânătoare, aviația de transport, aviația de război electronic);
 - aviația tactică din compunerea forțelor terestre: elicopterele de atac și aviația de sprijin, elicopterele și aviația de cercetare (de legătură), avioanele fără pilot, sistemele de cercetare și lovire de înaltă precizie, elicopterele și aviația de transport, rachetele tactice și operative-tactice);
 - aviația tactică a forțelor navale (aviația cu baza la sol, aviația de cercetare, aviația purtată, elicopterele și aviația antisubmarin, aviația de război electronic, elicoptere de cercetare, transport și salvare).

Concluzii

Impactul revoluției tehnologice militare contemporane asupra domeniului mijloacelor aerospațiale, în contextul erei informaționale și a mediului informațional cibernetizat, vor deschide perspectivele integrării sistemelor aerospațiale cu sistemele de apărare antirachetă, în scopul dezvoltării unei platforme colaborative de control aero-spațial a mediului operațional specific zonei de interes strategic.

În consens cu ideile novatoare promovate în acest articol, apreciez că în viitorul apropiat noțiunea de forțe aeriene trebuie treptat înlocuită cu cea de forțe aerospațiale, iar noțiunile de amenințare aeriană și potențial aerian cu cele de amenințare aerospațială și potențial aerospațial, noile concepte fiind deja agreate de către majoritatea statelor puternic industrializate cu armate moderne super tehnologizate.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „*Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.*”

NOTE:

1 Iulian Agafiței, *Sistemul apărării aeriene extinse. Considerații și contribuții teoretice la modelul de organizare și planificare operațională al sistemului apărării aeriene extinse*, teză de doctorat, 2008.

2 Jamie Shea – purtător de cuvânt al NATO și alți oficiali ai Pentagonului (canalul CNN), pe timpul conflictului din Iugoslavia, în ziarul „Cronica Română”, nr. 2089 din 15.12.1999.

3 *Ibidem*.

4 *Glosarul la „Doctrina Operațională a Trupelor de Uscaț”*, Revista Trupelor de Uscaț nr. 3-4/1999, p. 54.

5 *Studiul privind perspectiva dezvoltării și perfecționării sistemelor și mijloacelor de apărare aeriană în unele armate moderne, până în anul 2000*, Biblioteca AISM, 1988, p. 3; parantezele aparțin autorului.

6 Col. Nicolae Năbârjoiu, *Amenințarea aeriană și riposta antiaeriană*, Editura AISM, 1996, p. 9. Mihai Iliescu, *Strategia apărării antiaeriene*, Revista Observatorul Militar nr. 34 din 1995.

7 *Dicționar al limbii române contemporane, Intenția de a-i face cuiva rău*, București, 1980, p. 24.

8 Gl.bg. Marin Stafie, *Amenințarea, agresiunea și riposta aeriană – componente importante ale războiului modern în perspectiva primelor decenii ale mileniului III*, teză de doctorat, p. 83.

9 Col.dr. Ion Bălăceanu, *Revoluția tehnologică contemporană și impactul ei asupra potențialului militar*, Editura AISM, București, 2001, p. 32.

10 *Glosarul la „Doctrina Operațională a Forțelor Terestre”*, proiect, 2009.

11 *Ibidem*, p. 53; în *Lexiconul militar*, ediția II, Editura Saka, 1994, p. 17 se arată: „Cazurile tipice de agresiuni armate sunt: invadarea sau atacarea teritoriului unui stat, bombardarea porturilor sau coastelor sale de către forțele armate ale altui stat”.

12 Gl.bg. Marin Stafie, *Amenințarea, agresiunea și riposta aeriană – componente importante ale războiului modern în perspectiva primelor decenii ale mileniului III*, teză de doctorat, p. 84.

13 *Ibidem*, p. 85.

BIBLIOGRAFIE

Dicționar al limbii române contemporane, București, 1980.

Glosarul la „Doctrina Operațională a Forțelor Terestre”, proiect, 2009.

Lexiconul militar, Ediția a II-a, Editura Saka, 1994.

Agafiței Iulian, *Sistemul apărării aeriene extinse. Considerații și contribuții teoretice la modelul de organizare și planificare operațională al sistemului apărării aeriene extinse*, Editura AISM, București, 2008.

Bălăceanu Ion, *Revoluția tehnologică contemporană și impactul ei asupra potențialului militar*, Editura AÎSM, București, 2001.

Bălăceanu Ion, Martin Iulian, *Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor contemporane*, Editura Ars Docendi, București, 2003.

Bălăceanu Ion, Martin Iulian, Dragomirescu Valentin, *Interacțiunea strategiilor în conflictele armate moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

Grumaz Alexandru, *Al treilea război mondial*, Editura RAO, București, 2013.

Iliescu Mihai, *Strategia apărării antiaeriene*, Revista „Observatorul Militar” nr. 34 din 1995.

Martin Iulian, *Tendențe privind modernizarea și întrebuințarea sistemelor de artilerie și rachete antiaeriene în concepția unor armate moderne*, Sesiunea de comunicări științifice, Editura Etnograph, Cluj-Napoca, 2004.

Năbârjoiu Nicolae, *Amenințarea aeriană și riposta antiaeriană*, Editura AISM, București 1996.

Shea Jamie – purtător de cuvânt al NATO și alți oficiali ai Pentagonului (canalul CNN), pe timpul conflictului din Iugoslavia, în ziarul „Cronica Română”, nr. 2.089 din 15.12.1999.

Stafie Marin, *Amenințarea, agresiunea și riposta aeriană – componente importante ale războiului modern în perspectiva primelor decenii ale mileniului III*, Editura AÎSM, București, 2002.